

Pamięć o Janie Pawle II ciągle żywa

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Szesnastego października minie czterdzieści lat od wyboru Karola Wojtyły na papieża. Przy okazji tej rocznicy w jednym z ostatnich badań¹ zapytaliśmy respondentów, czy pamiętają o papieżu Polaku oraz w jakim stopniu jego nauczanie jest dla nich ważne. Interesowało nas również, czy Jan Paweł II pozostaje autorytetem moralnym w dzisiejszym społeczeństwie, które – jak wynika z badań – jest obecnie mniej religijne niż za czasów jego pontyfikatu².

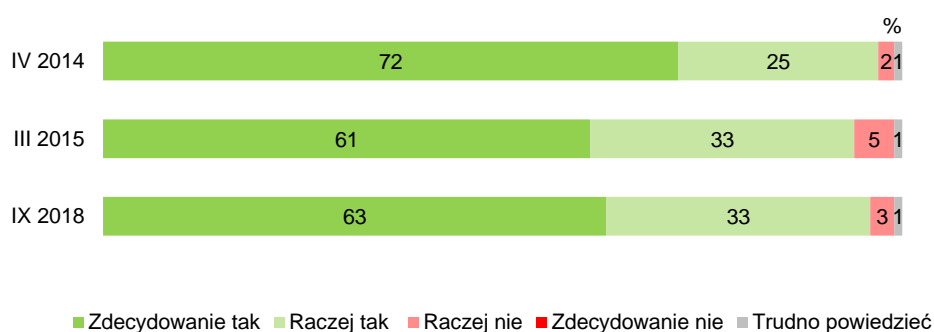
PAMIĘĆ O PAPIEŻU I ZNAJOMOŚĆ JEGO NAUCZANIA

WYMIAR SPOŁECZNY

Mimo że upłynęło już ponad trzynaście lat od śmierci Jana Pawła II, pamięć o nim jest wśród Polaków wciąż żywa. Uważa tak aż 96% badanych, w tym przeważająca część (63% ogółu) zdecydowanie. Co więcej, odsetki te są nawet minimalnie wyższe niż przed trzema laty (wzrost po 2 punkty procentowe).

CBOS

RYS. 1. Jak Pan(i) uważa, czy Polacy w większości pamiętają o Janie Pawle II?

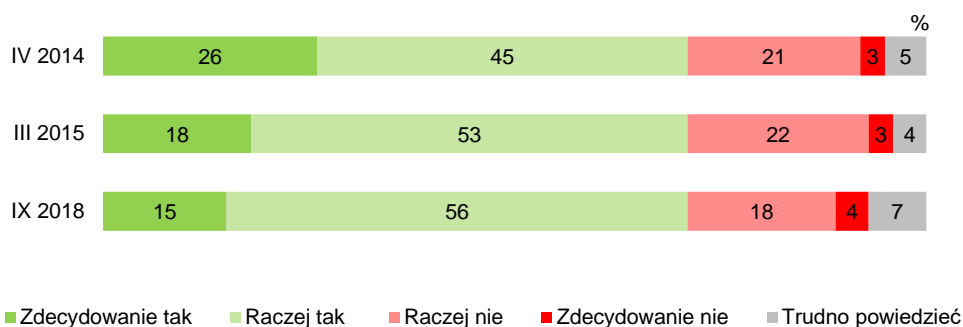
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (340) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 6–13 września 2018 roku na liczącej 1023 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. np. komunikaty CBOS „Zmiany w zakresie podstawowych wskaźników religijności Polaków po śmierci Jana Pawła II”, luty 2015 (oprac. R. Boguszewski) oraz „Przynależność Polaków do ruchów i wspólnot religijnych”, czerwiec 2017 (oprac. R. Boguszewski).

Wyraźnie rzadziej niż przekonanie dotyczące pamięci o Janie Pawle II wyrażana jest opinia świadcząca o znajomości papieskiego nauczania. Wprawdzie dominuje pogląd, że Polacy w większości znają treść nauczania Jana Pawła II (71% wskazań), jednak wątpliwości co do tego nie ma tylko mniej więcej co siódmy respondent (15%, o 3 punkty procentowe mniej niż w roku 2015 i o 11 punktów mniej niż w 2014).

CBOS

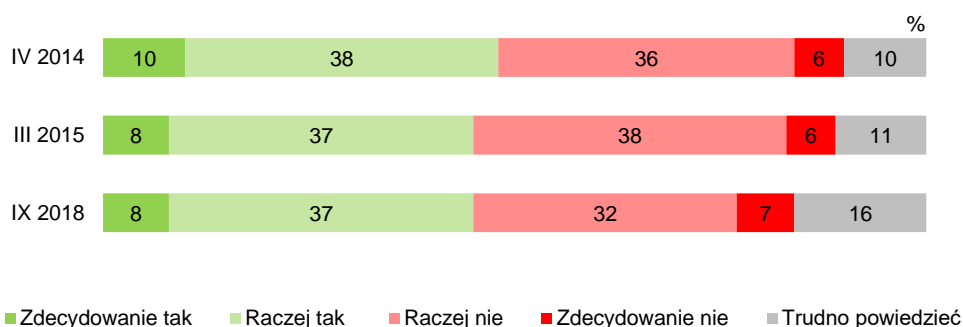
RYS. 2. Jak Pan(i) uważa, czy Polacy w większości znają treść nauczania Jana Pawła II?

W jeszcze mniejszym stopniu badani są przeświadczeni, że nauczanie Jana Pawła II znajduje zastosowanie w życiu Polaków. W tej kwestii odpowiedzi są dość mocno podzielone. Ponad dwie piąte respondentów (45%, tyle samo co przed trzema laty) uważa, że większość Polaków kieruje się w swoim życiu wskazaniami Jana Pawła II, w tym co dwunasty (8% ogółu) jest o tym stanowczo przekonany. Przeciwną opinię wyraża 39% ankietowanych (od roku 2015 spadek o 5 punktów procentowych), w tym co czternasty (7% ogółu) zdecydowanie nie zgadza się ze stwierdzeniem, że Polacy w większości żyją zgodnie z nauczaniem Jana Pawła II. Od poprzedniego pomiaru zwiększył się odsetek osób, które nie mają wyrobionej opinii na ten temat (z 11% do 16%).

CBOS

RYS. 3. Jak Pan(i) uważa, czy Polacy w większości kierują się w życiu wskazaniami Jana Pawła II?

WYMIAR OSOBISTY

W wymiarze osobistym deklarowany poziom znajomości nauczania Jana Pawła II jest porównywalny z postrzeganym w całym społeczeństwie. Prawie trzy czwarte badanych (72%) przyznaje, że zna treść papieskiego nauczania, w tym jednak tylko 16% stwierdza to w sposób zdecydowany. Od śmierci Jana Pawła II do roku 2010 odsetek respondentów, którzy twierdzili, że znają treść jego przesłania, systematycznie malał. W tym samym czasie ponad dwukrotnie wzrosła liczba osób, które deklarowały, że nie znają papieskiego nauczania (z 17% do 39%). Jednak przy okazji beatyfikacji, a następnie kanonizacji papieża Polaka omawiany trend spadkowy uległ dość radykalnemu wyhamowaniu, a nawet odwróceniu. Co prawda obecnie odsetek osób deklarujących znajomość papieskiego nauczania jest nadal nieco niższy niż tuż po śmierci Jana Pawła II, ale pozostaje wyraźnie wyższy niż w roku 2010. W porównaniu z badaniem sprzed trzech lat minimalnie zmniejszył się odsetek respondentów przyznających, że nie wiedzą, czego nauczał Jan Paweł II (z 27% do 25%), a zarazem wzrósł odsetek tych, którzy deklarują znajomość nauczania papieża (z 70% do 72%).

TABELA 1

Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy znają treść nauczania Jana Pawła II , czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań															
	X 2003		V 2005		IV 2006		V 2009		III 2010		IV 2014		III 2015		IX 2018	
	w procentach															
Zdecydowanie tak	15	65	23	79	15	72	12	70	9	56	15	68	15	70	16	72
Raczej tak	50		56		57		58		47		53		55		56	
Raczej nie	26	31	15	17	21	24	21	25	33	39	26	30	24	27	21	25
Zdecydowanie nie	5		2		3		4		6		4		3		4	
Trudno powiedzieć	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	2	2	3	3	3	3

O ile swoją znajomość nauczania Jana Pawła II respondenci oceniają podobnie jak wiedzę w tym zakresie większości Polaków, o tyle własne postępowanie określają jako zgodne ze wskazaniami papieża zdecydowanie częściej niż postępowanie większości rodaków. Osoby, które – we własnej ocenie – kierują się w życiu wskazaniami Jana Pawła II, stanowią obecnie ponad dwie trzecie ogółu badanych (69%, o 24 punkty procentowe więcej niż w odniesieniu do oceny postępowania większości Polaków). Tylko nieco ponad jedna piąta respondentów (22%, od 2015 roku spadek o 3 punkty) przyznaje, że nie należy do tych, którzy kierują się w życiu wskazaniami Jana Pawła II, podczas gdy w odniesieniu do większości Polaków o postępowaniu niezgodnym z nauczaniem papieża przekonana jest niemal dwukrotnie większa grupa (39%).

Odsetek osób, które – w swojej ocenie – kierują się w życiu wskazaniami Jana Pawła II, niewiele się zmieniał w ostatnich latach. Wprawdzie po roku 2005 odnotowaliśmy trend spadkowy w tym zakresie, jednak po beatyfikacji papieża (1 maja 2011) uległ on wyhamowaniu i od tego czasu odsetek deklaracji dotyczących postępowania zgodnego z nauczaniem Jana Pawła II utrzymuje się na w miarę stałym poziomie – ponad dwóch trzecich ogółu.

TABELA 2

Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy kierują się w życiu wskazaniami Jana Pawła II , czy raczej nie?	Wskazania respondentów według terminów badań																			
	VIII 2002*		V 2005		IV 2006		V 2009		III 2010		III 2011		I 2012		IV 2014		III 2015		IX 2018	
	w procentach																			
Zdecydowanie tak	17	77	27	84	18	78	16	73	11	65	17	66	23	73	17	72	13	68	13	69
Raczej tak	60		57		60		57		54		49		50		55		55		56	
Raczej nie	11	14	10	11	15	18	15	19	23	29	21	26	18	21	20	23	22	25	18	22
Zdecydowanie nie	3		1		3		4		6		5		3		3		3		4	
Trudno powiedzieć	9	9	5	5	4	4	8	8	6	6	8	8	6	6	5	5	7	7	9	9

* Badanie było realizowane przed wizytą papieża w kraju. Zadaliśmy wtedy pytanie: „Czy zaliczył(a)by Pan(i) siebie do ludzi, którzy w życiu codziennym – w swoich poglądach, w stosunku do ludzi, do pracy, do innych spraw – starają się kierować wskazówkami i naukami Jana Pawła II?”

Badani, którzy deklarują, iż znają treść nauczania Jana Pawła II oraz kierują się w życiu jego wskazaniami, stanowią obecnie 62% ogółu, a więc nawet minimalnie więcej niż przed trzema laty (wzrost o 3 punkty procentowe) i dominują niemal we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Najczęściej deklaracje takie składają, co oczywiste, osoby najbardziej religijne – praktykujące raz w tygodniu (76%) lub częściej (92%) oraz określające swoje poglądy polityczne jako prawicowe (77%). Ponadto są to badani w wieku 65 lat i więcej (73%), mieszkający na wsi (71%) oraz mający wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne (69%), wyraźnie częściej kobiety niż mężczyźni (67% wobec 56%). Uwzględniając status społeczno-zawodowy można stwierdzić, że do znających treść nauczania Jana Pawła II i postępujących zgodnie z jego wskazówkami częściej niż inni zaliczają się renciści (84% wskazań), emeryci (72%), rolnicy (78%) oraz pracownicy średniego szczebla, w tym technicy (73%).

TABELA 3

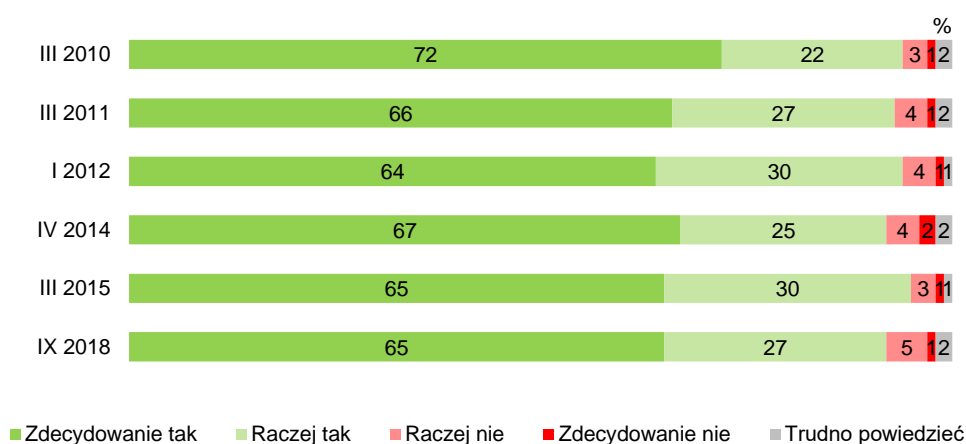
Cechy społeczno-demograficzne	Badani, którzy deklarują, że znają treść nauczania Jana Pawła II i kierują się w życiu jego wskazaniami	
	Ogółem	62%
Płeć		
Mężczyźni		56%
Kobiety		67%
Wiek		
18–24 lata		38%
25–34		55%
35–44		62%
45–54		62%
55–64		67%
65 lat i więcej		73%
Miejsce zamieszkania		
Wieś		71%
Miasto do 19 999		56%
20 000 – 99 999		61%
100 000 – 499 999		58%
500 000 i więcej mieszkańców		42%
Wykształcenie		
Podstawowe/gimnazjalne		69%
Zasadnicze zawodowe		63%
Średnie		62%
Wyższe		56%
Grupa społeczno-zawodowa		
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem		55%
Średni personel, technicy		73%
Pracownicy administracyjno-biurowi		53%
Pracownicy usług		64%
Robotnicy wykwalifikowani		58%
Robotnicy niewykwalifikowani		57%
Rolnicy		78%
Pracujący na własny rachunek		54%
Renciści		84%
Emeryci		72%
Uczniowie i studenci		38%
Bezrobotni		45%
Gospodynie domowe i inni		57%
Dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym		
Do 899 zł		66%
900–1299 zł		68%
1300–1799 zł		68%
1800–2499 zł		51%
2500 zł i więcej		51%
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego		
Złe		63%
Średnie		65%
Dobre		60%
Uczestnictwo w praktykach religijnych		
Kilka razy w tygodniu		92%
Raz w tygodniu		76%
1–2 razy w miesiącu		61%
Kilka razy w roku		49%
W ogóle nie uczestniczy		29%
Poglądy polityczne		
Lewica		45%
Centrum		56%
Prawica		77%
Trudno powiedzieć		61%

JAN PAWEŁ II JAKO AUTORYTET MORALNY

Badani nie tylko często deklarują znajomość papieskiego nauczania i twierdzą, iż kierują się w życiu jego wskazaniem, ale też w zdecydowanej większości uznają Jana Pawła II za autorytet moralny. Niezmiennie dla ogromnej większości dorosłych Polaków (92%, od roku 2015 spadek o 3 punkty procentowe) Jan Paweł II pozostaje ważnym wzorem postępowania, w tym dwie trzecie (65% ogółu) nie ma co do tego wątpliwości.

CBOS

RYS. 4. Czy papież Jan Paweł II jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?

Wprawdzie uczestnictwo w praktykach religijnych w pewnym stopniu oddziałuje na uznawanie papieża Polaka za autorytet moralny, jednak nawet osoby w ogóle niepraktykujące w większości (71%) dostrzegają w nim wzór postępowania. Natomiast im rzadziej deklarowany jest udział w praktykach religijnych, tym mniejszy odsetek odpowiedzi „zdecydowanie tak”.

TABELA 4

Czy papież Jan Paweł II jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?	Udział w praktykach religijnych				
	kilka razy w tygodniu	raz w tygodniu	1–2 razy w miesiącu	kilka razy w roku	w ogóle nie uczestniczy
	w procentach				
Zdecydowanie tak	84	79	60	55	33
Raczej tak	11	20	35	32	38
Raczej nie	3	1	4	7	14
Zdecydowanie nie	2	0	1	1	8
Trudno powiedzieć	0	0	0	5	7
	95	99	95	87	71
	5	1	5	8	22

Jan Paweł II pozostaje autorytetem moralnym dla 99% osób określających się jako wierzące i postępujące zgodnie z nauczaniem Kościoła, dla 90% wierzących na swój własny sposób, a także dla 56% respondentów określających się jako niezdecydowani lub niewierzący.

TABELA 5

Czy papież Jan Paweł II jest dla Pana(i) ważnym autorytetem moralnym?	Deklaracje wiary:					
	jestem wierzący(a) i stosuję się do wskazań Kościoła		jestem wierzący(a) na swój własny sposób		jestem niezdecydowany(a) lub niewierzący(a)*	
	w procentach					
Zdecydowanie tak	82	99	55	90	31	56
Raczej tak	17		35		25	
Raczej nie	1	1	6	7	21	35
Zdecydowanie nie	0		1		14	
Trudno powiedzieć	0		3		9	

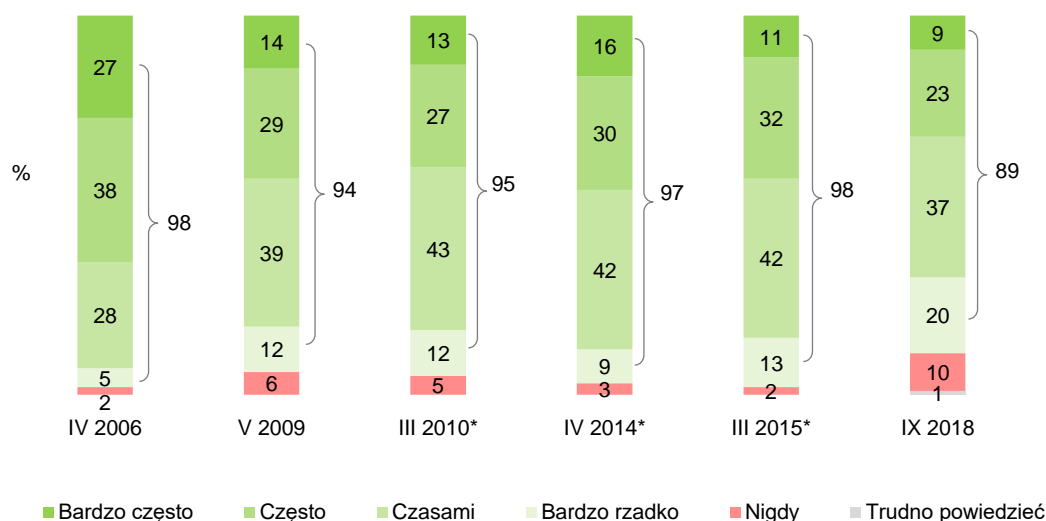
* Połączono następujące kategorie: „nie mogę powiedzieć, czy jestem wierzący(a) czy też nie”, „nie jestem wierzący(a) i nie interesuję się tymi sprawami”, „jestem niewierzący(a), ponieważ nauki Kościołów są błędne”, „trudno powiedzieć”

WSPOMNIENIA I MODLITWA

Mimo że od śmierci Jana Pawła II minęło już ponad trzynaście lat, duchowa więź rodaków z papieżem jest, jak wynika z deklaracji, wciąż żywa. Aż 89% badanych twierdzi, że w ciągu minionego roku przynajmniej raz wspominało papieża lub rozmawiało o nim, w tym jedna trzecia (32%) często lub bardzo często. Z kolei trzy piąte respondentów (60%) przyznaje, że w modlitwie prosiło Jana Pawła II o pomoc w jakiejś konkretnej sprawie, w tym 21% modliło się o wstawiennictwo papieża wielokrotnie.

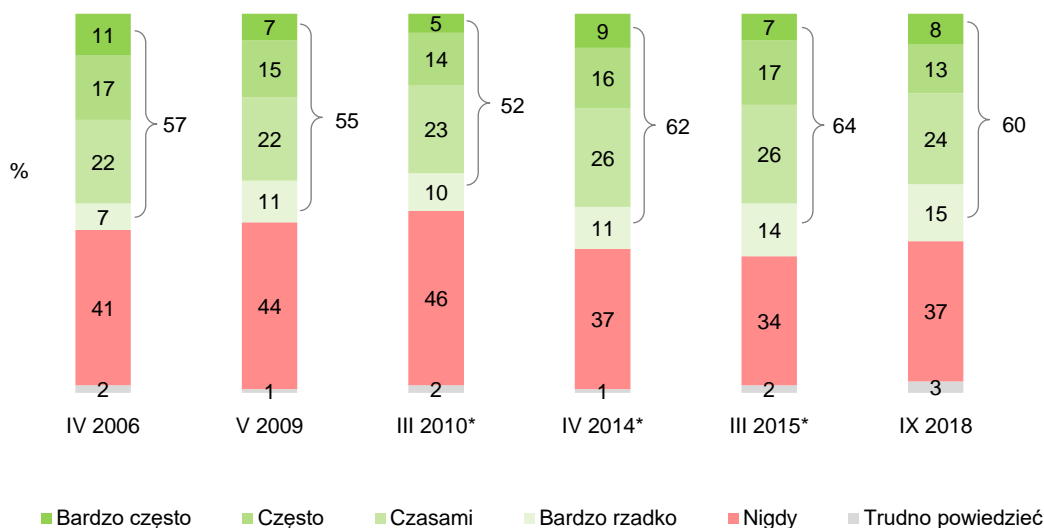
CBOS

RYS. 5. Czy i jak często w ostatnim roku wspominał(a) Pan(i) Jana Pawła II, rozmawiał(a) o nim?

* W badaniach z lat 2010, 2014, 2015 pytanie brzmiało: Mija już [odpowiednio: pięć, dziewięć, dziesięć] lat od śmierci papieża Jana Pawła II. Czy w tym czasie wspominał(a) Pan(i) Jana Pawła II, rozmawiał(a) o nim, czy raczej nie?

RYS. 6. Czy i jak często w ostatnim roku modlił(a) się Pan(i) do Jana Pawła II prosząc go o pomoc w jakiejś konkretnej sprawie?

* W badaniach z lat 2010, 2014, 2015 pytanie brzmiało: Mija już [odpowiednio: pięć, dziewięć, dziesięć] lat od śmierci papieża Jana Pawła II. Czy w tym czasie w modlitwie prosił(a) Pan(i) Jana Pawła II o pomoc w jakiejś konkretnej sprawie czy raczej nie?

Patrząc z dłuższej perspektywy można powiedzieć, że pamięć o papieżu i modlitwa do niego są w polskim społeczeństwie niezmiennie dość powszechne. Daje się jednak zauważyć, że w ostatnich latach nieco zmniejszył się odsetek badanych przyznających, że wspominają papieża i rozmawiają o nim. Z kolei odsetek tych, którzy w modlitwie proszą Jana Pawła II o pomoc w jakiejś konkretnej sprawie, utrzymuje się od czasu beatyfikacji, a następnie kanonizacji papieża na stałym poziomie – wyższym niż w latach 2006–2010.

***

Pamięć o Janie Pawle II jest w polskim społeczeństwie ciągle żywa, a dla ogromnej większości badanych papież pozostaje nadal ważnym autorytetem moralnym, przy czym – jak wynika z obserwacji respondentów – spora grupa nie uwzględnia jego nauczania w codziennym postępowaniu (39% wskazań). Inaczej kształtują się autodeklaracje. Większość badanych niezmiennie przyznaje, że zna zarówno nauczanie papieża, jak i kieruje się nim na co dzień (62%). W ciągu ostatniego roku Polacy, jak wynika z deklaracji, niemal powszechnie wspominali Jana Pawła II (89%), w większości też zanosili do niego swoje modlitwy (60%).

Opracował

Rafał Boguszewski